

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

ANTONY BEEVOR

AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL

RAO CLASS

CUPRINS

Listă ilustrațiilor și hărților	9
Introducere	15
1. Izbucnirea războiului	26
2. „Distrugerea în masă a Poloniei“	37
3. De la războiul ciudat la Blitzkrieg	55
4. Dragonul și Soarele-Răsare	67
5. Norvegia și Danemarca	84
6. Asalturi în Vest	93
7. Căderea Franței	114
8. Operațiunea <i>Leul de mare</i> și Bătălia Angliei	137
9. Ecouri	155
10. Războiul din Balcani al lui Hitler	169
11. Africa și Atlanticul	188
12. Operațiunea <i>Barbarossa</i>	200
13. <i>Rassenkrieg</i>	221
14. „Marea Alianță“	233
15. Bătălia pentru Moscova	244
16. Pearl Harbor	260
17. China și Filipine	281
18. Război în toată lumea	290
19. Wannsee și Arhipelagul SS	305
20. Ocupația japoneză și Bătălia de la Midway	313
21. Înfrângere în desert	326
22. Operațiunea <i>Blau – Barbarossa</i> reluată	341
23. Ripostă în Pacific	358
24. Stalingrad	370
25. El Alamein și Operațiunea <i>Torța</i>	388
26. Sudul Rusiei și Tunisia	401
27. Casablanca, Harkov și Tunis	415
28. Europa în spatele sărmiei ghimpate	431

29. Bătălia Atlanticului și bombardamentele strategice	450
30. Pacificul, China și Birmania	473
31. Bătălia de la Kursk	483
32. Din Sicilia în Italia	501
33. Ucraina și Conferința de la Teheran	520
34. Holocaust prin gazare	530
35. Italia – pântecul dur.....	542
36. Ofensiva sovietică de primăvară	559
37. Pacificul, China și Birmania	566
38. Primăvara aşteptărilor.....	582
39. Operațiunea <i>Bagration</i> și Normandia.....	601
40. Berlin, Varșovia și Paris	618
41. Ofensiva <i>Ichi-go</i> și Leyte	633
42. Speranțe spulberate.....	649
43. Munții Ardeni și Atena	670
44. De la Vistula la Oder	689
45. Filipine, Iwo Jima, Okinawa, raidurile asupra orașului Tokio	706
46. Yalta, Dresda, Königsberg	723
47. Americanii pe Elba	737
48. Operațiunea <i>Berlin</i>	749
49. Orașele morților.....	770
50. Bombele atomice și supunerea Japoniei	783
 MULTUMIRI	797
NOTE.....	799
INDICE.....	860

Coreeanul Yang Kyoungjong, care fusese recrutat cu forță,
pe rând, de Armata Imperială Japoneză, Armata Roșie și Wehrmacht,
este luat prizonier de americani în Normandia, în iunie 1944.

Introducere

În iunie 1944, un Tânăr soldat se preda parașutistilor americanii în timpul invaziei aliate în Normandia. La început, cei care l-au capturat credeau că era japonez, însă, de fapt, era coreean. Numele său era Yang Kyoungjong.

În 1938, la vîrstă de opt-sprezece ani, Yang fusese obligat de japonezi să se înroleze în armata lor Kwantung, din Manciuria. Un an mai târziu, a fost luat prizonier de Armata Roșie după bătălia de la Halhin Gol și trimis într-un lagăr de muncă silnică. În momentul de criză din 1942, autoritățile militare sovietice l-au forțat să intre, alături de mii de alți prizonieri, în rândurile armatei lor. Apoi, la începutul lui 1943, a fost luat prizonier de armata germană în bătălia de la Harkov, din Ucraina. În 1944, acum în uniformă germană, a fost trimis în Franța să lupte în cadrul unui *Ostbataillon* pentru a întări puterea Zidului Atlanticului la baza Peninsulei Cotentin de pe plaja Utah. După ce petrece o vreme într-un lagăr de prizonieri din Anglia, pleacă în Statele Unite unde nu spune nimic despre trecutul său. Se stabilește aici și moare în Illinois, în 1992.

Într-un război care a ucis peste șaizeci de milioane de oameni și s-a întins pe toată planeta, acest om, ajuns, fără voia sa, veteran al armatelor japoneză, sovietică și germană, a fost oarecum norocos. Însă Yang rămâne probabil ilustrarea cea mai pregnantă a neajutorării celor mai mulți dintre muritorii de rând în fața a ceea ce păreau a fi forțe istorice copleșitoare.

Europa nu a intrat în război la 1 septembrie 1939. Unii istorici vorbesc despre un „război de treizeci de ani”, din 1914 până în 1945, cu Primul Război Mondial drept „catastrofa inițială”. Alții „susțin că războiul cel lung”, care a început odată cu lovitura de stat bolșevică din 1917, a continuat sub forma unui „război civil european” până în 1945 sau chiar până la căderea comunismului, în 1989.

Însă istoria nu e niciodată exactă. Sir Michael Howard susține convingător că asaltul lui Hitler din Vest, din 1940, împotriva Franței și Angliei, a fost, din multe puncte de vedere, o prelungire a Primului Război Mondial. Gerhard Weinberg insistă, de asemenea, că războiul care a început odată cu invadarea Poloniei în 1939 a fost începutul misiunii lui Hitler de a obține *Lebensraum* (spațiu vital) în Est, care era

Res obiectivul său cheie. Acest lucru este adevărat, însă revoluțiile și războaiele civile dintre 1917 și 1939 complică acest tipar. De exemplu, stânga a crezut întotdeauna cu tărie că Războiul Civil Spaniol a marcat începutul celui de-Al Doilea Război Mondial, în timp ce dreapta pretinde că acesta a reprezentat o primă rundă a unui Al Treilea Război Mondial, între comunism și „civilizația occidentală”. În același timp, istoricii vestici omit de obicei războiul sino-japonez dintre 1937 și 1945 și felul în care acesta s-a contopit cu războiul mondial. Pe de altă parte, unii istorici asiatici susțin că Al Doilea Război Mondial a început în 1931, odată cu invazia japoneză în Manciuria.

Divergențele în privința acestui subiect pot continua la nesfărșit, însă Al Doilea Război Mondial a fost cu siguranță un amestec de conflicte. Cele mai multe au avut la bază o națiune împotriva altei națiuni, însă războiul civil internațional dintre stânga și dreapta și-a făcut simțită prezența și chiar a dominat în multe dintre ele. Astfel, e important să analizăm circumstanțele care au stat la baza acestei acțiuni, cel mai crud și mai distrugător conflict pe care l-a cunoscut vreodată omenirea.

Efectele devastatoare ale Primului Război Mondial lăsaseră Franța și Anglia, principalele țări europene victorioase, obosite și hotărâte cu orice preț să nu mai treacă printr-o astfel de experiență. Americanii, după contribuția lor vitală la înfrângerea Germaniei Imperiale, au dorit să se spele pe mâini de ceea ce ei considerau a fi o Lume Veche coruptă și vicioasă. Europa Centrală, fragmentată de noile frontiere trasate la Versailles, s-a confruntat cu umilințele și sărăcia înfrângerii. Mândria lor fiind spulberată, ofițerii armatei austro-ungare *Kaiserlich und Königlich* au trecut printr-o inversare a poveștii Cenușăresei, în care uniformele lor minunate au fost înlocuite cu hainele jerpelite ale şomerilor. Amăräciunea celor mai mulți ofițeri și soldați germani în fața înfrângerii a fost amplificată de faptul că, până în iulie 1918, armatele lor fuseseră neînvinse, lucru care a făcut ca prăbușirea bruscă să pară în ochii celor de acasă cu atât mai inexplicabilă și mai sinistră. În viziunea lor, răscoalele și revoltele de pe teritoriul Germaniei din toamna lui 1918, care au grăbit abdicarea Kaiserului, fuseseră provocate în întregime de bolșevicii evrei. Agitatorii de stânga jucaseră într-adevăr un rol, iar cei mai importanți capi revoluționari germani dintre 1918-1919 fuseseră evrei, însă principalele cauze ale tulburărilor fuseseră oboseala cauzată de război și foamea. Teoria dăunătoare a conspirației, promovată de dreapta germană – legenda înjunghierii pe la spate –, era o parte din tendința proprie de a confunda cauza cu efectul.

Hiperinflația dintre 1922-1923 a subminat atât convingerile, cât și onestitatea burgheriei de naționalitate germană. Amăräciunea rușinii naționale și personale a produs o furie incoherentă. Naționaliștii germani visau la ziua în care umilința dictatului de la Versailles putea fi răzbunată. În a doua parte a anilor '20, calitatea vieții în Germania

s-a îmbunătățit, mai ales datorită împrumuturilor masive de la americani. Însă criza economică mondială, începută după prăbușirea Bursei de pe Wall Street din 1929, a lovit Germania și mai puternic după ce Anglia și alte țări au renunțat la standardul de aur, în septembrie 1931. Teama de încă o rundă de hiperinflație a determinat guvernul cancelarului Brüning să mențină legătura mărcii Reichului cu prețul aurului, făcând ca aceasta să fie supraevaluată. Împrumuturile americane încetaseră, iar protecționismul a blocat piețele germane de export. Acest lucru a dus la șomaj în masă, fapt care a sporit dramatic sănsele politice ale demagogilor care promiteau soluții radicale.

Criza capitalismului accelerase criza democrației liberale, ajunsă ineficientă în multe țări europene din cauza efectului fragmentar al votului prin reprezentare proporțională. Majoritatea sistemelor parlamentare care apăruseră după colapsul celor trei imperii continentale în 1918 se destrămaseră, căci nu putuseră să reziste luptei civile. Iar minoritățile etnice, care trăiseră netulburate în timpul vechilor regimuri imperiale, erau amenințate acum de doctrinele purității naționale.

Amintirea recentă a Revoluției Ruse și distrugerile violente provocate de războaiele civile din Ungaria, Finlanda, statele baltice și chiar și Germania însăși au intensificat mult procesul de polarizare politică. Ciclul de teamă și ură risca să transforme retorica inflăcărată în profeție autoîndeplinită, după cum aveau să arate în curând evenimentele din Spania. Alternativele maniheiste aveau să destrame un centrism democratic bazat pe compromis. În această nouă eră colectivistă, soluțiile violente le-au părut profund eroice atât intelectualilor de stânga și de dreapta, cât și foștilor soldați plini de amărăciune din Primul Război Mondial. În fața dezastrului financiar, statul autoritar părea brusc să fie ordinea modernă naturală în cea mai mare parte a Europei și un răspuns la haosul luptelor între facțiuni.

În septembrie 1930, procentajul voturilor obținut de Partidul Național Socialist a sărit de la 2,5% la 18,3%. Dreapta conservatoare din Germania, care nu avea mare respect pentru democrație, a distrus efectiv Republica de la Weimar și astfel i-a deschis calea lui Hitler. Subestimând grav cruzimea lui Hitler, s-au gândit că îl pot folosi ca marionetă populistă pentru a-și apăra viziunea asupra Germaniei. Însă el știa exact ce voia, în timp ce ei nu. La 30 ianuarie 1933, Hitler devine cancelar și acționează rapid pentru a elimina toată potențiala opoziție.

Tragedia pentru victimele ulterioare ale Germaniei a fost că o masă critică a populației, disperată să aibă parte de ordine și respect, era dornică să-l urmeze pe cel mai mare criminal din istorie. Hitler a reușit să se adreseze instinctelor lor cele mai rele: resențiment, intoleranță, aroganță și, cel mai periculos, un simț al superiorității rasiale. Toate rămășițele credinței într-un *Rechtsstaat*, o națiune bazată pe respectul față de lege, s-au prăbușit în fața insistenței cu care Hitler susținea că sistemul judiciar trebuie

să fie în slujba noii ordini. Instituțiile publice – tribunalele, universitățile, statul-major și presa – au îngenerucheat în fața noului regim. Opozanții s-au trezit neajutorați, izolați și insultați ca trădători, conform noii definiției a Patriei-Mamă, nu doar de către regimul în sine, ci și de toți cei care îl susțineau. Gestapoul, spre deosebire de NKVD, poliția secretă a lui Stalin, era surprinzător de inactiv. Cele mai multe dintre arestări se făceau doar ca răspuns la denunțurile făcute de germani împotriva altor concetășeni.

Corpul de ofițeri, care se mândrise cu o tradiție apolitică, s-a lăsat, la rândul său, momit de promisiunea unor armate sporite și a unei reînarmări pe scară largă, cu toate că îl disprețuiau pe acest pretendent vulgar și îmbrăcat fără gust. Oportunismul mergea mâna în mâna cu lașitatea în fața autorității. Otto von Bismarck însuși, cancelarul din secolul al XIX-lea, remarcă faptul că, în Germania, curajul moral era o virtute rară, dar care îl părăsea complet pe german în momentul în care își îmbrăca uniforma. Deloc surprinzător, naziștii doreau să-i îmbrace aproape pe toți în uniformă, chiar și pe copii.

Cel mai mare talent al lui Hitler era să găsească și să exploateze slăbiciunile oponenților săi. Stânga germană, profund divizată între Partidul Comunist German și social-democrați, nu reprezenta o amenințare reală. Hitler îi înlăturase cu ușurință pe conservatorii care se gândiseră, cu o aroganță naivă, că îl puteau controla. Îndată ce și-a consolidat puterea acasă, cu decrete cuprinzătoare și arestări în masă, și-a îndreptat atenția spre încălcarea Tratatului de la Versailles. În 1935 a fost reintrodus serviciul militar obligatoriu, britanicii au aprobat o sporire a flotei germane, iar Luftwaffe a fost constituită fără rezerve. Anglia și Franța nu au protestat serios în fața programului accelerat de reînarmare.

În martie 1936, soldații germani au ocupat din nou Renania, ceea ce a reprezentat prima încălcare pe față a tratatelor de la Versailles și Locarno. Această palmă dată francezilor, care ocupaseră regiunea cu mai bine de un deceniu în urmă, a asigurat adularea la scară largă a Führerului în Germania, chiar și în rândul celor care nu votaseră cu el. Sprijinul lor și reacția de nepăsare anglo-franceză i-au dat lui Hitler tupeul să-și continue drumul. Reușise de unul singur să refacă mândria germană, în vreme ce reînarmarea, mult mai mult decât programul său de fanfaronadă privind lucrările publice, a opriț creșterea şomajului. Brutalitatea naziștilor și pierderea libertăților li se păreau celor mai mulți dintre germani drept un preț mic de plătit.

Seducerea forțată de către Hitler a poporului german a început să curețe treptat țara de valorile sale umaniste. Iar efectul nu a fost nicăieri mai evident decât în acțiunea de persecutare a evreilor, care s-a desfășurat cu întreruperi. Însă, contrar părerii generale, aceasta a fost coordonată mai mult din interiorul Partidului Nazist decât de forurile superioare. Declamațiile apocaliptice ale lui Hitler împotriva evreilor nu însemnau neapărat că acesta se hotărâse deja la o „Soluție Finală“ de exterminare fizică. S-a mulțumit

să lase trupele SA (*Sturmabteilung*) să-i atace pe evrei și afacerile acestora și să le fure bunurile pentru a satisface un amestec incoerent de lăcomie, invidie și ranchiuă închipuită. În acel stadiu, politica nazistă urmărea să-i deposedeze pe evrei de drepturi civile și de tot ceea ce dețineau, apoi, prin umilire și hărțuire, să-i oblige să părăsească Germania. „Evreii trebuie să plece din Germania, da, să plece din toată Europa“, iî spunea Hitler ministrului propagandei, Joseph Goebbels, la 30 noiembrie 1937. „Asta o să mai dureze ceva, însă se va întâmpla și trebuie să se întâmple“.

Programul lui Hitler de a transforma Germania în puterea dominantă a Europei fusese exprimat destul de clar în *Mein Kampf*, o combinație de autobiografie și manifest politic publicată pentru prima dată în 1925. Întâi urmărea să unească Germania și Austria, apoi să-i readucă sub controlul său pe germanii din afara granițelor Reichului. „Cei care au același sânge trebuie să trăiască în același Reich, declară el. Doar atunci când se va realiza acest lucru va avea poporul german dreptul moral“ de a „obține teritoriile noi. Apoi plugul va deveni sabie; iar lacrimile războiului vor frământa pâinea de zi cu zi pentru generațiile viitoare.“

Politica sa de agresiune a fost expusă foarte clar încă de la prima pagină. Însă, cu toate că fiecare cuplu german era obligat să cumpere un exemplar la căsătorie, foarte puțini par să fi luat în serios profețiile lui războinice. Toți preferau să creadă declarațiile lui mai recente și des repetate conform cărora nu dorea război. Iar loviturile îndrăzneț date de Hitler sub nasul britanicilor și francezilor le confirmau speranța că el putea obține tot ceea ce dorea fără un conflict major. Nu vedeau că economia germană suprăincinsă și hotărârea lui Hitler de a se folosi de avantajul țării sale în armament făcea ca invadarea țărilor vecine să fie, practic, o certitudine.

Hitler nu era interesat de simpla redobândire a teritoriilor pierdute de Germania după Tratatul de la Versailles. Disprețuia o asemenea jumătate de măsură. Tremura de nerăbdare, convins că nu va trăi să-și vadă împlinit visul supremăției germanice. Dorea toată Europa Centrală și toată Rusia până la Volga pentru aşa-zisul *Lebensraum german*, pentru a asigura independență economică a Germaniei și statutul acesteia de mare putere. Visul său de a subjuga teritoriile din răsărit fusese considerabil încurajat de scurta perioadă din 1918 în care germanii ocupaseră statele baltice, o parte din Belarus, Ucraina și din sudul Rusiei, până la Rostov-pe-Don. Toate acestea după Tratatul de la Brest-Litovsk din 1918, propriul *Diktat* impus de Germania regimului sovietic ce tocmai se năștea. „Grânarul“ care era Ucraina atrăgea în special atenția germană, după foamea provocată în mare parte de blocada britanică din timpul Primului Război Mondial. Hitler era hotărât să evite demoralizarea suferită de germani în 1918, care dusese la revoltă și colaps. De data asta vor fi infometați alții. Însă unul dintre scopurile principale ale planului său referitor la *Lebensraum* era să pună mâna

Repe producția de petrol din est. Aproximativ 85% din consumul de petrol al Reichului, chiar și pe timp de pace, trebuia importat, iar acest lucru ar fi urmat să fie călcâiul lui Ahile al Germaniei pe timp de război.

Existența unor colonii estece părea cea mai bună metodă de asigurare a independenței economice, însă ambiția lui Hitler era mult mai mare decât cea a altor naționaliști. În acord cu credința sa social-darwinistă, că viața națiunilor era o luptă pentru suprematie rasială, dorea să reducă numeric, în mod dramatic, populația slavă prin infometare deliberată, iar pe supraviețuitori să îi transforme în robi.

Decizia lui de a interveni în Războiul Civil Spaniol din vara anului 1936 nu a fost la fel de oportunistă pe cât se pretinde de obicei. Era convins că o Spanie bolșevică, în combinație cu un guvern de stânga în Franța, reprezenta o amenințare strategică la adresa Germaniei venită din Vest, într-un moment în care se confrunta cu Uniunea Sovietică a lui Stalin în Est. Din nou reușește să exploateze dezgustul democrațiilor față de război. Britanicii se temeau că un conflict în Spania putea provoca alt conflict european, în timp ce noul guvern al Frontului Popular din Franța se temea să acționeze singur. Acest lucru a permis ajutorul militar vădit al Germaniei în favoarea naționaliștilor generalului Francisco Franco pentru a le asigura victoria, în timp ce flota aeriană Luftwaffe a lui Hermann Göring testa noi avioane și tactici. De asemenea, Războiul Civil Spaniol i-a apropiat pe Hitler și pe Benito Mussolini, după ce guvernul fascist italian a trimis un corp de „voluntari“ să lupte alături de naționaliști. Însă Mussolini, cu toată fanfaronada și ambițiile sale în regiunea Mediteranei, era neliniștit în privința hotărârii lui Hitler de a răsturna situația existentă. Poporul italian nu era pregătit nici din punct de vedere militar, nici psihologic pentru un război european.

Dornic să facă rost de un nou aliat în războiul cu Uniunea Sovietică ce se prefigura, Hitler încheie Pactul Anti-Comintern cu Japonia, în noiembrie 1936. Japonia își începuse deja expansiunea colonială în Orientul Îndepărtat în timpul ultimului deceniu al secolului al XIX-lea. Profitând de decăderea regimului imperial chinez, Japonia își stabilește prezența în Manciuria, cucerește Formosa (Taiwan) și ocupă Coreea. Victoria în fața Rusiei țariste în războiul din 1904–1905 o transformase în principala putere militară din regiune. În Japonia, sentimentele antioccidentale s-au amplificat odată cu efectele prăbușirii Wall Street și cu începutul crizei economice mondiale. Iar o clasă de ofițeri tot mai naționalistă privea Manciuria și China cu aproape aceiași ochi cu care naziștii priveau Uniunea Sovietică: o masă de pământ și o populație de subjugat pentru a hrăni insulele japoneze.

Conflictul sino-japonez a fost mult timp ignorat în analizele cu privire la cel de-Al Doilea Război Mondial. Început cu mult înainte de izbucnirea luptei din Europa,

conflictul din China a fost tratat de obicei drept o problemă complet separată, cu toate că în decursul său a avut loc cea mai mare desfășurare de forțe terestre japoneze din Orientalul Îndepărtat și în el s-au implicat atât americanii, cât și Uniunea Sovietică.

În septembrie 1931, armata japoneză a creat incidentul de la Mukden, în care a aruncat în aer o cale ferată, pentru a justifica ulterior capturarea întregii Manciurii. Japonezii sperau să transforme regiunea într-o importantă zonă producătoare de hrană, în condițiile în care agricultura lor internă intrase într-un declin dezastroso. Au redenumit regiunea Manchukuo și au instalat un regim-marionetă, cu împăratul înălțurat Henric Pu Yi la conducere. Guvernul civil de la Tokio, cu toate că era disprețuit de ofițeri, se simțea obligat să sprijine armata. Iar Liga Națiunilor de la Geneva refuzase solicitările venite din partea chinezilor, care doreau sancțiuni împotriva Japoniei. Coloniștii japonezi, în cea mai mare parte țărani, vin în număr mare și iau în stăpânire terenurile, cu încurajare din partea guvernului. Acesta dorea stabilirea a „un milion de gospodării“ ca ferme coloniale în următorii douăzeci de ani. Acțiunile Japoniei o izolează din punct de vedere diplomatic, însă țara exultă. Acest lucru marchează începutul unui curs fatidic atât în expansiunea în teritorii străine, cât și în influența militară asupra guvernului de la Tokio.

O administrație mai agresivă preia conducerea, iar armata Kwantung din Manciuria își extinde controlul până aproape de porțile Pekinului. Guvernul Kuomintang al lui Chiang Kai-shek din Nanking e silit să-și retragă forțele. Chiang se pretindea moștenitorul lui Sun Yat-sen, care dorise să introducă o democrație de tip occidental, însă, de fapt, era un general din seria dictatorilor militari.

Armata japoneză își îndreaptă atenția către vecinul său sovietic din nord și aruncă priviri spre sud, în Pacific. Țintele erau coloniile din Orientalul Îndepărtat ale Angliei, Franței și Olandei, cu câmpurile de petrol ale Indiilor de Est Olandeze. Impasul în care se aflau forțele japoneze este întrerupt brusc la 7 iulie 1937 de o provocare japoneză la podul Marco Polo, la marginea fostei capitale Pekin. Armata Imperială din Tokio îl asigură pe împăratul Hirohito că China poate fi înfrântă în câteva luni. Sunt trimise și întăriri și începe o campanie teribilă, provocată în parte de un masacru al chinezilor asupra unor civili japonezi. Armata Imperială se dezlănțuie. Însă Războiul Sino-Japonez nu s-a terminat cu un triumf rapid, aşa cum estimaseră generalii din Tokio. Violența îngrozitoare a atacatorului a determinat o rezistență dârzsă. Hitler nu a ținut cont de această lecție patru ani mai târziu, în timpul propriului său atac împotriva Uniunii Sovietice.

Unii occidentali începeau să considere Războiul Sino-Japonez drept un corespondent al Războiului Civil Spaniol. Robert Capa, Ernest Hemingway, W.H. Auden și Christopher Isherwood, regizorul Joris Ivens și mulți jurnaliști au venit în vizită în China

și și-au manifestat simpatia și sprijinul față de chinezi în general. Cei de stânga, dintre care câțiva vizitează sediul comuniștilor chinezi la Yenan, îl sprijină pe Mao Zedong, cu toate că Stalin îl susținea pe Chiang Kai-shek și partidul acestuia, Kuomintang. Însă nici guvernul britanic și nici cel american nu erau pregătite să facă ceva concret.

Guvernul lui Neville Chamberlain, la fel ca majoritatea populației britanice, era în continuare dispus să accepte o Germanie reînarmată și reînviată. Mulți conservatori i-au considerat pe naziști drept un bastion împotriva bolșevismului. Chamberlain, fost primar al orașului Birmingham, caracterizat de o onestitate de modă veche, a făcut marea greșală de a se aștepta ca și ceilalți oameni de stat să împărtășească aceleasi valori și aceeași oroare față de război. Fusese un ministru de finanțe foarte talentat și foarte eficient, însă nu se pricepea la politică externă sau la probleme legate de apărare. Cu orientarea sa de dreapta, mustața edwardiană și umbrela, s-a dovedit a fi copleșit în fața orbitoarei cruzimi a regimului nazist.

Alții, chiar și cei cu orientări de stânga, șovăiau, la rândul lor, să înfrunte regimul lui Hitler, căci încă erau convinși că Germania fusese tratată cât se poate de nedrept la Conferința de la Versailles. De asemenea, li se părea greu să se împotrivească dorinței față de lui Hitler de a aduce în Reich minoritățile germane adiacente, cum erau cele din Regiunea Sudetă din Cehoslovacia. Mai presus de orice, britanicii și francezii erau îngroziți de ideea altui război european. Să lase Germania nazistă să anexeze Austria în martie 1938 li se părea un preț mic pentru pacea mondială, mai ales în condițiile în care majoritatea austriecilor votaseră în 1918 pentru *Anschluss*, sau unirea cu Germania, iar douăzeci de ani mai târziu acceptau bucurioși ocupația nazistă. Pretențiile austriecilor la sfârșitul războiului că ar fi fost primele victime ale lui Hitler nu erau decât plăsmuiri.

Hitler se hotărăște apoi să invadizeze Cehoslovacia în octombrie. Această acțiune a fost programată să aibă loc cu mult după ce fermierii germani strângeau recolta, căci miniștrii naziști se temeau de o criză în aprovisionarea națională cu alimente. Însă, spre exasperarea lui Hitler, Chamberlain și omologul său francez, Edouard Daladier, în timpul negocierilor de la München, din septembrie, i-au oferit Regiunea Sudetă în speranța menținerii păcii. Acest lucru îi lua lui Hitler posibilitatea declanșării războiului, însă îi permitea să ia întregul ținut fără luptă. Chamberlain a făcut și greșala fundamentală de a refuza să-l consulte pe Stalin. Acest lucru a influențat decizia dictatorului sovietic, din luna august a anului următor, de a încheia un pact cu Germania nazistă. Chamberlain, precum va proceda și Franklin D. Roosevelt ulterior cu Stalin, se complăcea în mod nejustificat în credința că el era singurul care-l putea convinge pe Hitler că relațiile bune cu Aliații Occidentali erau în avantajul lui.